

Kunnen C. A.

Den 15sten Augustus 1897 bezocht ik deze gemeente. Ik reed van Eindhoven over Hoensel naar Kunnen, van daar naar Tongelre en van daar naar Eindhoven terug.

Op de grens van Hoensel en Kunnen (alwaar ik een kleine anderhalf uur te laat aankwam) vond ik een eenvacht van 9 rueters, die mij naar het Raadhuis te Kunnen brachten. Daar vond ik den burgemeester met zijn gehele Raad, en met die allen zat ik een paar minuten te praten. Ik kreeg van dien boeren gemeenteraad een goede indruk, en vond de verstandhouding tussen den burgemeester en den Raad zeer goed. - Deleden van den Raad wonen door de hele gemeente verspreid. -

Op mijne audiëntie verschenen de kapelaan van Kunnen, en de pastoors van Nederweert en Geerwen; ik hoorde van hen niets bijzonders. - Daarna kwam nota, ris Scholtens, die zeide in Kunnen gaarne te wonen, maar daar niet te kunnen bestaan; hij vroeg overplaatsing naar Broekendaal, waar juist een vacature is ontstaan. -

Het hoofd der school te Geerwen klaagde, dat zijn woning zoo vochtig was en bontdien 10 minuten ver van de school verwijderd was. -

De grond te Kunnen is ongeschikt voor mast; juarenlijks worden echter ± 400 canada's gepoot, nadat de grond daartoe behoorlijk bereid is. - De canada's moeten in Kunnen bijzonder goed groeien. -

Twee harmonieën verwelkomden mij; de ene uit Kunnen zelf, de andere uit "Gemeind"; in deze harmonie giddenook verschillende honoraires en werkende leden uit Tongelre. - Toen ik later in Tongelre kwam, vond ik daar de harmonie uit Gemeind terug.

Klachten hoorde ik in Kunnen niet; ik geloof dat daar alles goed gaat. Men heeft in Kunnen een buiten gewoon goede secretaris; een man met een ongelukkige hand of arm, maar die buiten gewoon goed werkt. En register van aanvragen en beschikkingen volgens de kinderwet was niet aanwezig; men wist niet of de verordening, bedoeld bij art. 172 Gemeentewet bestond. -

Ook

Nijmegen c. a.

Ook de administratie van den gemeente-ontvanger was in goede orde; ik acht echter de voldoening van arbeidsloosigen op doelopende betaalrollen op zegel niet regelmatig. Den 1ste febr. 1902 kwam ik weer in de gemeente. Ik reed van Eindhoven over Tongelre naar Nijmegen, en later langs denzelfden weg terug naar Eindhoven.

Omrent den dag Heimond, Mierlo, Stiphout - spraken ver... maar ik, dat er behoorde de fl 10.000 van Stiphout nog t fl 2000 nodig was. — Nijmegen betaalde fl 1000 te geven, als de duug komt langs de kerk te lopen, en fl 1500, wanneer de aankondeling komt door Alvershoek naar Hengelo.

Op het kasteel Soerbeck woonde nog een oude juffrouw Smits, daarnaast lagt het kasteel Echardt, onlangs meh ± 20 fl. t. land aangekocht door heideputteerde Smits. — Hierouw Smits van Echardt woonde op "het Hof" een daar nu gebouwd huis onder Tongelre.

Gemeente had eerst veel eigendommen; heide en Brachgron, den; men verkoop die om aangeld te komen voor den provinciale weg Heschout - Stratum (omstreeks 1840).

Voor 15 jaren is men begonnen op de overige eigendommen (broeklanden) in het gebied canadas te planten; daaromheleit niet 1000 sjaars; later, en 200 ook nu nog 400 sjaars. Als men niet te vroeg begint te hakken - als men het na 15 tot 20 jaren laat ophakken - dan wordt de gemeente rijk; men maakt echter zijn hof afvoelen. — Er zijn nu op Tongelre Brachgronden over, en nog gedurende ± 20 jaren juistjes een 4000ca. aantal te planten. — Boomten staan op 6 à 7 meter; onder de boomten staat elzen schaarkant. — Het jonge plantsoen moet boomten als elshout worden ^{in de} ogen van de gemeente gehaakt.

Toen men inderdaad begon met boomten te planten in het Brach. toen foerble de pastoor van Nederweert daar geweldeg legen; dat was opeel verbaasien en anders niet. — Wie de jonge aanplanting goed groet, en behoeft apels door een biekegewone waade de tel zullen verkrijgen, nu wil dierzelfde pastoor de gemeente bezittingen verdeeld zien tuschen de verschillende kerkdorpen; dan zou Nederweert belangrijke profiteeren. —

Over het dorp Nijmegen hadden 3 raadsleden; voor Vaarle 1;

Nijmegen c. a.

Voor Iperen 2, onder wie 1 wethouder; voor Nederweert één raadslid. —

Dr. Kappel betoelt uit eigen handen een vrouwenvrouw; nu wel doch als vrouwenvrouw werden beitengewoon gescreven. — Vele zieken uit andere gemeenten kommen hem consulteren; bij uitkondering behandelt hij wel eens een ziel te Heschout, of Maesel. —

Veldwachter Anton Pijl was 6 jr marechaussee; werd toen 2de veldwachter in Oirschot op fl 250, en huurde voor een jr huur. Zij heeft veel dienstgever, is geheel onaantrekkelijk; hij beveelt zijn financiële belangen waarin bij B. en W. aan; hij heeft slechts fl 350. — Prachtment.

In heel Nijmegen zijn geen 25 handwevers meer; behoorde door de jengere niet meer geleerd. — De opzaai niet meer dan 15 personen op fabrieken buiten de gemeente weven; Nijmegen ligt te ver van Eindhoven; somtijds verbrekt nu een heel huislaag naar een fabrieksplaats; dien lange volge verminderde het aantal eenzaamheden. —

Op de gebreide stoffen fabriek van v. Brussel werden ongekende mafjes van 13 - 20 jr en verdiensten van fl 2.50 - fl 4. — al naar vingerutslagheid.

Verzekerde tegen brand bij den boerenbond. — Kunstmaak wordt weinig gebruikt; — Op het eind zijn twee grote beerpullen, particuliere ondernemingen; beer per spoor aangevoerd uit Utrecht, en in het kleine meer verhoogt; men werkt de beer door de mesthoep. —

Er wordt veel melk in natueraal naar Eindhoven gebracht, zeer 1000 h. daags; een particuliere fabriek neemt ± 200 h. daags. — Verder zijn er coöperatieve fabrieken te Nijmegen meh 40, te Iperen meh 180 en te Nederweert meh 50 huizen. Men moet ook nog veel koerveren. — In den kaalverhandel worden sinds het optreden van den Boerenbond — de baan niet meer geregeld door de Joden; vroeger was dat soms ergelijk. —

Er wonen in Nijmegen ± 100 Protestanten; den ene schot moet een zeer meegaand mensch zijn.

Ik nam van B. en W. een zeer vriendigen indruk mede; vooral van den burgemeester. —

Kunnen c. a.

Den 11 April 1905 kwam ik weer in Nuenen. Vanuit Lindenhaven bezocht ik eerst Maasvlakte, toen Nuenen en eindelijk Tongelre. Van daar keerde ik naar Eindhoven terug.

Ik verleende audiëntie aan Pastoor van Glaeck van Veldewellen (een broeder van den burgemeester van Helmond). Hij kwam meer sterke voor Nederwetten op, en wilde, dat het een zelfstandige gemeente zou worden, of minstens een afdeling, niet eigen vermogen. Ik kon hem natuurlijk weinig hoop geven, dat zijn wensen vervuld zouden worden. Dan troeg hij om een harolen weg naar Saebeck; ik meende dat daarop wel kans zou zijn over enkele jaren, als gemeente inkomsten kreeg uit opbrengst verkoop van Canada's. Dat zou echter nog veel van 15-20 jaren kunnen duren. — Hij was zeer onder de indruk over den verkoop van Saebeck, waarvan de lezing op 12 April zou plaats hebben; ^{van} af daar kwam, en ^{vast} er niet Saebeck zou gebuuren, liep van hem zeer veel af. —

De hieldwachter Pijs troeg lotsverhetering; hij heeft thans f. 375 braktement, en zou opzame ~~rijksvechterschappen~~ worden, misschien staande tijne 40 jaren; daarom kan ik natuurlijk niets doen; maar omdat B. en W. over hem geen konden waren, vertrouw ik van hen de ~~toezegging~~, dat zij het braktement door den raad op f. 400 zouden laten brengen.

B. en W. vertelden mij, dat er juist een nieuwe dominee was gekomen, dominee Beijer, niemand, die in Transvaal geweest is en daar nog twee kinderen had. Nuenen was zijn derde standplaats.

Pastoor van Glaeck had mij nog gevraagd, dat Veldewellen slechts door één raadslid verkozen werd was; het zou er vroeger twee gehad hebben, en ook volgens het zielental op twee raadsleden recht hebben. — Bijvaderszaak bleek mij, dat Nuenen 2411 zielen telk, waaraan Nederwetten en B. ophief, en dat de bewering van den Pastoor dus niet opging. —

Nuenen heeft niet het minste belang bij het Eindhoutse kanaal; alles komt per spoor te Eindhoven aan; langs het kanaal wordt niets van Nuenen aangevoerd.

Er is lang gevocht over de vraag, of de nieuwe harolen weg naar Sliphout door Nuerwetlen of langs Germen

Kunnen c. a.

zou lopen; de beslissing ten voordele van Germen kon voorlopig genomen worden, maar warmer later een harole weg naar Son mocht worden aangelegd, dan zijn er grote moeilijkheden te overzien, omdat van Nuenen dien harole weg dat willen hebben, en wij dan Germen beter in de goede ligging van Helmond over Sliphout naar Son kunnen echter die liggen, dan kunnen die zorgen!

B. en W. stelten aangeraden om een uitgebreid staal van de gemeente eigendommen aan te leggen, waarin uitvoering en toekomstig alle mogelijke details omtrent cultuur en exploitatie worden opgesteld. Men plant nog jaarlijks ± 400 Canada's bij; de grond is er buiten gevoed geschildt voor; over ± 15 jaar heeft men voor het eerst te kunnen halen, en dan geregd te kunnen blijven halen. Op den duur maakt de gemeente rijk worden.

B. en W. gaven, het onderhoud van alle waterleidingen ten laste der gemeente te nemen, en dat zo goed mogelijk in hand te houden.

Merkwaardig Scheidius - huys te Brummen heeft uitgestrekte bezittingen onder Nuenen, ter plaatse Vaarle, op de grens van Helmond. Onder Nuenen liggen ± 175 fl. t.; drie boerderijen; moeite loslaten; geen biekenhuis.

Zusteren uit de Postelsbraat te s' Bosch exploiteeren liefdehuizen in de bouwcosten draag de gemeente f. 7000 bij, onder voorwaarde, dat zeer ziek, en tijdens aan besmettelijke ziekten daar mogen neergezet worden, tegen een tarief respectievelijk van f. 0.35 en f. 0.60. Van hader recht maakt de gemeente slechts zeldzaam gebruik.

Men is nog zeer bekeden over Dr. Kraupp; het is maar jammer, dat de jacht hem huiden maakt met de boeren, door dat hij wel steeds laat surveilleren; maar het heet, zouden zijne twee jachtopzieneren kraans in moeilijk beden zijn, door dat ze verdacht worden een valsche edel te hebben gedragen.

Op de houtenchool gaan de meeste meisjes uit de gemeente, uit Nederwetten komt er echter geen een; dat wil de pastoor niet hebben.

Op de brieffabriek van v.d. Leyden en van Brussel werden kraans 45 meisjes; door elhaar zouden de f. 5 in de week verdienen.

Karess c. a.

v.d. Lynden is lid van den Raad. —

Ook nu meer maakte burgemeester van heijelaar een zeer goede indruk; evenzo de huethouders - bierbrouwer Prinsen, beiden waren in de kom van Veenen. — De huethouders.

Welkens, een baer uit Gemen, zeggh wel, dat bij zijn mond niet voorbij praat; hij zegt niets!

Sinds de notariële standplaats te Veenen werd opgeheven, gingen de menschen met hun praktijk naar Geldrop; behalve Nederwetten, dat kort bij son ligt, en thans door notaris van de Westelaken bediend wordt.

In Veenen voeren nog ± 300 handwevers den strijd tegen de machine, de meesten dieer ongeduldigen kunnen daags niet meer maken dan f. 0.50 tot f. 0.60.

Burgemeester van heijelaar stuurde voor enkele jaren zijn vrouw; zij was 5 jaren daar geweest, en tijdens al die jaren opgepast door de dochter van het hoofd der school te Nederwetten; intyna de dood van zijn vrouw keerde Marie verpleegster terug naar Nederwetten, naar hare orders. — Na een paar jaren huwelijk van heijelaar daar weerop, en trouwde daar; op 63 jaargangen leeftijd kreeg hij een kind, een meisje; hij is daarmee erg gelukkig, want omdat zijn eerste huwelijks kinderloos bleef.

Dens 21 feb 1909 kwam ik weer in Veenen. Vanuit den Bosch had ik eerst Woensel bezocht, vervolgens Veenen, en eindelijk Tongelre; — van daar keerde ik 's avonds naar den Bosch terug.

Ik verleende audiëntie aan den heer van Klach, pastoor te Nederwetten; hij had natuurlijk weer allerlei berichten omdat er nog geen harte weg lag, die Nederwetten verbond met Son, Veenen en Saeerbeek; de gemeente was niet voorbereid genoeg! Ik heb gezegd, dat als gemeente slechts 25% wil geven, en de provincie 75%, terwijl dan de provincie daarmee noch onderhoudt, — dat er dan van den heiden weg wel niets zal komen. — De Pastoor had natuurlijk ook nog klachten over den horen te Nederwetten, waarin nog klokken en munneke; gemeente kreeg in den tijd van Napoleon dien horen + f. 14000 inclusiefing grootboek, om de kosten van onderhoud bedekken; voor een soort afjaren verhoorlijkt de gemeente de inschrijving grootboek om een harden weg te

Karess c. a.

kunnen behalen, en liet sinds den horen verwallen. toen den Pastoor gezegd, dat men zulks kon betrachten, maar dat de Raad, en niet de Pastoor van Nederwetten in deze horden te aardeien en te beslijfen.

Geldraadster Bijt kwam klagen, dat hij van zijn brachtent (f. 450) niet bestaden kon; toen ik later van B. en H. vernam, dat hij alles en alles samen, ± f. 600 zou maken, had ik geen grand meer, om voor hem sterke in de heste springen.

Een weduwe uit Gemen, vrouw Verkuyl, beloogde, dat ze be veel in den hoofdelijken aanslag moest betalen; daar den weg gewezen om te reclameeren bij den Raad en bij Gedeys stat.

De fabriek van gebreide wollen spadden van v. Brunsbut blijft druk werken; er worden thans een vijftig meisjes te werk gesteld; bovendien werd door de firma een tweede fabriekje opgericht te Stiphout; oorspronkelijk met 15 meisjes; — er worden hierna uit sluitend kousen vervaardigd.

Er is nog geen sterke ontwikkeling der gemeenblyke berichtingen; men zal dien nu zooc d'ra mogelijk aanleggen; zoodat de burgemeester als de secretaris hebben mij dat tekeer.

De canad' s blijven prachtig groeien; de oudste zijn thans 18 jr oud; over een ja of twee komt men aan de hale. Een plant er nog jaedelijks bij; in het afgelopen winterseizoen nog 200.

De handweverij loopt sterk terug; er zullen thans nog een 50 handwevers in de gemeente zijn; de kinderen leeren het weven niet meer; binnen korte jaren sterft de handweverij dus uit.

Mr. Kamp kreeg door de jachthoek grote moeilijkheden met de menschen; zijne jachthoekniers waren te scherp; bij jachthoek thans niet meer in de gemeente Veenen, behalve op Kasteel, de moeite berichting van de vrouw Scheidiusheups, op de grens van Veenen en Eijsden.

Dens 2.8 feb 1913 kwam ik weer in Veenen; vanuit Helmond bezocht ik dien dag achtervolgens deenot Veenen en Diesbont. —

Er is erg veel thans, dat de verharding van den weg te Nederwetten - Saeerbeek de inzet wordt van den eigenstaan.

Kunnen c. a.

den stijl bij de raadsverkiezingen; het raadslid Donkers uit Lierop is voor den weg; dat zal hem wel zijn raadszetel kosten. Men rekent, doch volle weg aanvankelijk aan de gemeente $\text{f} 2200$ per jaar zal kosten; daar kommen vele belasting betaalende kiezers hechten op. — Er blijft nl. voor gemeente te behalen $\text{f} 16000$ admisjekosten weg; $\text{f} 5000$ kosten van ontginning van grond, van voorzichtigheid $\text{f} 500$; $6\frac{1}{2}\%$ rente en aflossing van $\text{f} 11000 = \text{f} 1365$; onderhoud weg = verschuldigde bijdrage aan provincie $\text{f} 200$; — te danne dus $\text{f} 200$, waar een groote verzuwing van kosten betrekkt. —

De gemeente heeft drie openbare scholen: te Lierop, te Nederwetten en te Vuren; bijna alle ~~staat~~ meisjes uit de drie kerkeën doopen gaan naar de bisschoppen school te Vuren.

Jan Daams van Vuren stichtte omstreeks 1680 een fonds ten behoeve van een dendaagschool te Vuren; het kapitaal wordt beheerd door het college van bestuur van de bewaren stichtingen te's Basch; de beurts is thans geconfereerd aan het hoofd der school, die 's zondags bespelen de Vreeskerk en de late klok les geeft in bijbeliche geschiedenis en goede dienstberaden enige jongens tusschen 13- en 20 jr. —

De kousenfabriek van W. Brunschat gaat vijfjaar; hij heeft thans drie fabrieken, nl te Lieshout, te Sint-Oedenrode en te Vuren; heel wat meisjes werken voor hem thuis.

Als Wilhelminakanal nog moet geworden worden, dan stelt men de gronden niet meer op dat ter beschikking; het komt nu over van de gemeente te liggen, dat de gemeente er geen belang bij heeft.

Burgemeester is bezig een beschrijving te maken van de exploitatie der gemeentelijke bezittingen; ik vertrouw, dat hij het goed doen zal; het is hoog noodig; er zijn tal van wegen, waartegen boomen geplant zijn, waaronder niet veel, of zij aan gemeente behoren, dan wel aan de naastliggende eigenaars; het kan niet anders, of daarmit mochten processen voorkomen en grote moeilijkheden.

Men is weer druk bezig om canadä's te planten, en heeft voldoende terrein, om daarmede nog jarenlang voor te gaan. Hebt het oog daarop heeft men een eigen kwekerij aangelegd. —

Kunnen c. a.

Oud burgemeester van Luykelaar heeft de gemeente verlaat; hij is maar gesteld verhuist, en wonk daar juist tegenover de nieuwe Provinciale kerk.

Ten 30 Juli 1918 bezocht ik de gemeenten Sennar en Nuenen. Burgemeester van Kernenade is daar goed op zijn plaats. Hij geeft zich veel moeite en kan blijbaare goed met de menschen. — Hij heeft twee liefflubbrijen, nl poten en planten; en in oude archieven snoeffelen. —

Tot nu toe had hij nog geen tijd om zijn laag aantrekkingen in zake de exploitatie der gemeentelijke bezittingen in een register uitvoerig te bewerken.

De canadä's blijven voortdurend goed groeien; er zullen er nu wel 10.000 zijn; van Kernenade poette er wel 5 à 6000. — Niet een enkele boom is door harken aangestoken.

Het is nog steeds misère met den aannemer van den weg Daelenbeek - Nederwetten - Son - Vuren, de aardbeem en de kunstwerken hadden 1 Januari 1916 moeten zijn aangeleverd; $4\frac{1}{2}$ à $9\frac{1}{2}$ van het werk is gereed, maar het wordt niet afgewerkt. Aannemer werd namens ogevraagd door Mr van Best in gebreke gesteld.

Onder Vuren schiet het Wilhelminakanal niet hard op; aannemer heeft daar eerst een beetje gewerkt, en is nu weer onder Lieshout aan den gang. —

Voor de locaalspoorwegplannen van Utrecht werden aan Vuren $\text{f} 40.000$ gevraagd; gemeente heeft nog geen enkele toeslag ingedaan. —

Ten gevolge van de tegelsomstandigheden is het aantal koeien nu maar meer dan $\frac{1}{3}$ verminderd

" varkens	$\frac{1}{2}$
-----------------	---------------

" kippen	$\frac{2}{3}$
----------------	---------------

Het aantal weelpaarden bleef hetzelfde; het aantal jonge paarden $\frac{1}{2}$ en $\frac{1}{3}$ van belangrijk tot.

Van deze gemeente is toegetreden tot de subsidie regeling voor de arbeidloosheid verzekering (B. Dec 1918).

De Kuijten, een inwoner van Lierop, werd daar in 1799 geboren. Hij werd president van het groot seminariaal van Maastricht in de Orde van den Nederlandse Seine.

Chassere c. a.

en Commandeur van de Lijketraan. Hij overleed in 1884 op het groot seminarie te Haaren. — De man heeft in zijn leven veel voor Nuenen gedaan. — Om de herinnering aan hem levendig te houden, werd door de gemeente begonnen de V.H.Kerk een President Ceijls Plein aangelegd.

Den 24 Mei 1922 bezocht ik vanuit Helmond de gemeenten Nuenen en Spenet.

Nuenen neemt in aantal toe, ook door vestiging; daarom warmgoud; door een vereeniging werden 22 woningen gebouwd; huishuur f3.50 tot f4.85. — Bewoners werden eerst woningen gebouwd met Rijks premie.

Naar laatste uitkering 4 nieuwe huurders, die niet uitlanders waren en van Nuenen werden uitgeworpen. Er is veel partijschap; ook grote onenredenheid omdat de weg Saeerbeek - Neden, welke Don-Nuen mocht niet verhard is.

Nuenen (st. i. de boom) niet de gemeente juist op elektrificatie; het bedrijf dekt zich; overschat ± f100. Van een distributienet voor de enige gemeente draagt men voorlopig niet deken; licht f0.65; klein kraakt f0.25.

Jachit op gemeente wordt te somen met die op de gronden van den algemeenen arme bezigheid res. parlit; de opbrengst wordt verdeeld naar de hougraafheid van ieders bezit.

Dr Andriago kooft een gemeente brievenbus voordeur: hij kooft voor hem een huis voor f24.000, waaraan men f9000 verbinnende; hij betaalt f800 huur en heeft verder een gemeentelijk salaris van f3500. — Wanneer men voor rente en aflossing 10% rekent, dan kooft hij aan gemeente f33.00 + f3500 - f800 = f6000. — Er is geen naadraam, zoodat de verlaakundige praktijk in dat bedrag begrepen is.

Het moest landgoed Waarde, in der tijd eigendom van burgemeester Scheidius-Lips te Brummen, werd voor

Nissen

een jaar af 15 elaan haan een een combinatie verkocht, deze combinatie verkocht het weer aan den heer v. Eysen, een Hollander. — Het landgoed wordt thens door den heeren Benoont en gesplitst; daar staat geen woonhuis, alleen een beroerdij. v. Eysen woont daar alsoen baer.

Geen beschouwing van exploitatie gemeenlijkh benit; aan nieuwe burgemeester gevraagd daarmede te beginnen.

Werkloosheid geen eigen werklozen, nog 4 werkeieren, die door Rijk gesteund worden. — Bovendien nog 3 werklozen, afkomstig van verlastning bij Cap en tydelyk afkomstig van het stillegelegde bedrijf "Siers" van Brussel; voor deze 10 wordt voorlopig niets gedaan.

Moeilijkheden met een van de twee arbeiders, aan burgemeester opgedragen hem scherp in het oog te houden; maar voor alles redelyk en rechtvaardig te zijn en hem het leven niet onmogelijk te maken.